

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS
INFORMACIJOS IR KOMUNIKACIJOS DEPARTAMENTO
TYRIMŲ SKYRIUS

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius Tel.: (8 5) 239 6170 / 239 6185
El. p.: tyrimai@lrs.lt; info@lrs.lt; ikd@lrs.lt www.lrs.lt/info

Analitinė apžvalga
24/33

2024-03-14

Azartinių lošimų reguliavimas, reklamos ribojimai ir lošėjų apsaugos priemonės kai kuriose Europos Sąjungos valstybėse narėse

Darbe analizuojamas azartinių lošimų reguliavimas kai kuriose Europos Sąjungos (ES) valstybėse narėse (Airijoje, Austrijoje, Belgijoje, Čekijoje, Danijoje, Estijoje, Ispanijoje, Italijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Nyderlanduose, Prancūzijoje, Slovėnijoje, Suomijoje, Švedijoje ir Vokietijoje), atkreipiant dėmesį į galimus lošimų reklamos ribojimus, apribojimus nuo lošimo priklausomiems asmenims, galimų lošimo sumų ribojimus, lošimą iš skolintų pinigų bei kitus reglamentavimo aspektus.

Apibendrinant pažymėtina, jog azartinių lošimų reguliavimas atskirose ES valstybėse skiriasi nuo gana liberalaus (pavyzdžiui, Švedijoje) iki gana griežto (pavyzdžiui Belgijoje, Italijoje, Latvijoje, Suomijoje).

Kadangi darbe atskiras dėmesys skiriamas azartinių lošimų reklamos reguliavimo ir ribojimo aspektams, apibendrinant pabrėžtina, jog pastaruoju metu azartinių lošimų reklamos didesnio suvaržymo keliu pasuko ne viena ES valstybė narė. Nuo 2018 m. griežtesniu reguliavimo keliu pasuko Belgija, Italija, Vokietija ir kai kurios kitos ES valstybės. Kita bendra tendencija rodo, kad daugelis kitų valstybių taiko tarpusavyje gana panašias (panašaus griežtumo ar intensyvumo) azartinių lošimų reguliavimo, kontrolės, ribojimų priemones.

Lošimų reklamos ribojimai pasireiškia keliomis formomis, susiejant ribojimus su laiko, vietos ir reklamos adresatų aspektais. Laiko prasme, kai kurios valstybės draudžia azartinių lošimų reklamą televizijoje ir radijuje dienos metu (pavyzdžiui, nuo 9 val. iki 21 val.). Vietos prasme, kai kurios valstybės draudžia azartinių lošimų reklamą tam tikrose vietose – arti mokymo įstaigų ir pan., arba tokią reklamą leidžia vykdyti tik lošimų įstaigose ir prie lošimo įstaigų. Adresatų prasme, kai kurios valstybės draudžia azartinių lošimų reklamą tokiu būdu, kad ji nebūtų transliuojama vaikų ar paauglių „vartojamo“ informacijos turinio platformose internete, televizijoje ir kt. Dalis valstybių taip pat draudžia azartinių lošimų reklamą sporto varžybų transliacijų metu ir tam tikrą laiko tarpą (pavyzdžiui, 15 min.) iki varžybų transliacijos pradžios.

Kalbant apie galimų lošimo sumų ribojimus bei lošimą iš skolintų pinigų, pažymėtina, jog tik nedaugelis valstybių aiškiai ir nevienareikšmiškai apibrėžia draudimą lošti iš skolintų pinigų (pavyzdžiui, Danija). Švedijoje ir Latvijoje yra nustatytas draudimas patiems lošimų organizatoriams siūlyti lošėjams skolinti pinigus. Daugelyje kitų valstybių ši sritis nėra aiškiai reglamentuota, tačiau iš kitos pusės – ne vienoje valstybėje galioja „saugiklių“ sistema, pagal kurią lošėjas yra įspėjamas, kai jo pralošiama suma ima grėsti jo finansinei ir socialinei gerovei, lyginant su oficialiomis asmens pajamomis. Daugelyje valstybių galioja savanoriškai nustatomų statymo limitų sistema, kurią viršijus, lošimų organizatoriai yra įpareigoti įgyvendinti savo „rūpestingumo pareigą“ ir įspėti lošėjus apie lošimo iš didelių sumų grėsmes.

Kalbant apie bendras politines tendencijas ES lošimų reguliavimo klausimu, pažymėtina, jog Europos Komisija (EK) remia ES šalių pastangas modernizuoti nacionalines lošimų (ypač – internetinių) teises sistemas, visų pirma administracinio bendradarbiavimo tarp lošimus

reguliuojančių institucijų apimtyje. EK taip pat teikia paramą siekiant užtikrinti aukštą vartotojų ir pažeidžiamų asmenų, įskaitant nepilnamečius, apsaugą¹.

Darbe nagrinėjamas teisinis reguliavimas apima tiek tiesioginių (fizinių) azartinių lošimų, tiek ir nuotolinių lošimų kategorijas. Jei tam tikras reguliavimas taikomas tik vienai iš aukščiau minėtų kategorijų, tai darbe pažymima atskirai.

Airija

Airijos teisės aktai nustato eilę apribojimų azartinių lošimų organizatoriams, kurie apima vietas, reklamos ir kitus aspektus. Pavyzdžiui, Lažybų įstatymas² nustato, jog lažybų kontoros negali būti steigiamos šalia mokyklų, maldos namų ir kai kuriose kitose nustatytose vietose. Atsakinga institucija taip pat gali atsisakyti suteikti licenciją lažybų kontorai vykdyti veiklą gyvenamųjų namų teritorijoje bei žmonių susibūrimo vietose.

Vis dėlto, įstatymas konkrečiai neapibrėžia atstumo, kuris turėtų būti išlaikytas tarp minėtų vietų ir lažybų kontorų. Tai reiškia, jog kiekvieną atvejį licencijas išduodant institucija vertina individualiai. Taip pat, šalia lažybų vietų negali būti skelbiama jokia informacija, kuri reklamuotų galimybę išlošti ar kitaip skatintų asmenis lošti. Panašios taisyklės yra taikomos ir žirgų bei šunų lenktynių organizatoriams.

Azartinių lošimų ir loterijų įstatymas³ nustato reikalavimus kazino ir kitų panašaus pobūdžio lošimo įstaigų veiklai. Kalbant apie galimų lošimo sumų ribojimus, pažymėtina, jog įstatymas nurodo, kad vieno lošimo metu asmuo negali laimėti didesnės nei 3 000 eurų sumos, tokiu būdu apribojant lošėjo lūkesčius, skatinančius rizikuoti neadekvačiai didelėmis sumomis.

Atskirų nuostatų, susijusių su lošimu iš skolintų pinigų, nėra apibrėžta.

Įstatymas leidžia lošimo organizatoriams organizuoti lošimus, kurių metu surinktos lėšos būtų skiriamos labdariniam tikslui. Tačiau draudžiama toje pačioje vietoje ir tuo pačiu metu organizuoti ir įprastinius lošimus, ir lošimus labdaros tikslais.

Atskirai paminėtina pastarojo meto iniciatyva – 2022 m. parengtas Azartinių lošimų reguliavimo įstatymo projektas, kuris šiuo metu yra svarstomas Viešosiose diskusijose jau seniai pripažįstama, jog su Azartiniais lošimais susijusi teisinio reguliavimo sistema Airijoje yra pasenusi, o daugiausiai teisinio reguliavimo spragų aptinkama nepakankamai apibrėžtame internetinių azartinių lošimų reguliavime. Ši situacija reikalauja papildomų priemonių, siekiant apsaugoti vartotojus ir pažeidžiamus asmenis bei efektyviau administruoti mokestinius klausimus.

Nors šis teisės aktas vis dar svarstomas Parlamente, pagrindinės paminėtinės jo nuostatos apima:

- vieningos kontroliuojančios institucijos – Azartinių lošimų tarnybos įsteigimą;
- griežtesnę ir konkretesnę licencijavimo tvarką, įskaitant detalesnę ir konkretesnę reikalavimų lošimo vietoms apibrėžimą;
- platesnio pagalbos priemonių spektro nuo lošimų priklausomybės kenčiantiems asmenims nustatymą;
- tam tikrų reklamos ribojimų nustatymą (pavyzdžiui, draudimą reklamuoti lošimus audiovizualinėse žiniasklaidos priemonėse nuo 5.30 val. ryti iki 21.00 val. vakaro)⁴.

Šiuo metu nustatytos azartinių lošimų reklamos taisyklės nustato, jog:

- lošimo paslaugų reklama privalo turėti pranešimą apie lošimo riziką ir galimą žalą;
- lošimo paslaugų reklama negali skatinti potraukio lošti, žadant socialinio ar finansinio gyvenimo pokyčius;
- lošimas negali būti pristatomas kaip alternatyvus pajamų šaltinis, lyginant su tradiciniais pajamų uždėbimo būdais;

¹ European Commission. Commission work in the field of online gambling services: https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/online-gambling/commission-work-field-online-gambling-services_en

² Betting Act: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/1931/act/27/enacted/en/html>

³ Gaming and Lotteries Act: <https://revisedacts.lawreform.ie/eli/1956/act/2/revised/en/html>

⁴ Gambling Regulation Bill 2022: <https://www.oireachtas.ie/en/bills/bill/2022/114/>

- lošimo paslaugų reklamoje negali būti akcentuojamas vieno lošimo būdo pranašumas ar privalumai prieš kitą lošimo būdą (pavyzdžiui, internetinis lošimas prieš fizinį);
- lošimo reklamos negali būti patrauklios ar galinčios sukelti susidomėjimą vaikams ir nepilnamečiams asmenims;
- lošimo reklamos negali būti skelbiamos arčiau nei 100 m iki mokymo įstaigų ir kt.⁵

Atskirai pažymėtina, jog šiuo metu nuo lošimo priklausantiems asmenims yra prieinamos konsultacijos ir psichologinė pagalba, teikiama visuomeniniais pagrindais tiek valstybinio, tiek vietos bendruomenių, tiek ir nevyriausybinio sektoriaus organizacijų. Priklausomybės nuo azartinių lošimų gydymas apima pirminį įvertinimą, išsamų įvertinimą ir individualias konsultacijas. Konsultacijų metų be kita ko teikiamos ir finansinės konsultacijos, siekiant asmeniui normalizuoti savo finansinę padėtį, taip pat gali būti nukreipiami į kitas tikslines organizacijas, tokias kaip „Gamblers Anonymous“. Visos minėtos paslaugos gyventojams yra nemokamos⁶.

Austrija

Austrijoje azartinių lošimų reguliavimo teisinį pagrindą apibrėžia Azartinių lošimų įstatymas⁷. Atskirai pažymėtina, jog kai kurie reguliavimo aspektai patenka į atskirų federacinių žemių teisinio reguliavimo sritį.

Minėtas Azartinių lošimų įstatymas nustato, jog federalinė valdžia turi monopolio teisę į didelių lošimo namų steigimą ir lošimo organizavimą (3 str.). Tai reiškia, jog fizinių kazino lošimo namų steigimas šalyje yra smarkiai apribotas. Kita vertus, ši taisyklė negalioja internetiniams lošimo salonams, kurie yra įsisteigę kitose ES valstybėse narėse ir pagal ES bendrosios rinkos taisykles turi teisę teikti savo paslaugas ir Austrijoje. Taip pat yra nustatytos ir kitos išimtys iš valstybinio monopolio taisyklės. Valstybinio Monopolio taisyklė netaikoma įstatymo apibrėžtiems nedidelių sumų lošimams ir nedidelių sumų loterijoms, taip pat sporto lažyboms.

Apribojimus, susijusius su sporto lažybomis, asmenims nustato atskiros federacinės žemės. Pavyzdžiui, daugelyje federacinių žemių fiziniams lažybų punktams draudžiama dirbti nuo vidurnakčio iki 6 val. (arba 8 val.) ryto. Internetinių lažybų punktų darbo laikas neribojamas. Lažybose gali dalyvauti tik asmenys nuo 18 metų. Kalbant apie lošimo sumų ribojimus, pažymėtina, jog vieno statymo suma daugelyje federacinių žemių taip pat yra apribota iki 500 eurų⁸. Atskiros lošimo įstaigos yra nustatę maksimalaus mėnesinio laimėjimo ribas (pavyzdžiui, 15 000 eurų), tačiau tai nėra valstybinio reguliavimo objektas, o lošimų organizatoriaus vidinių taisyklių dalykas.

Azartinių lošimų įstatymo 4 straipsnis atskirai apibrėžia „smulkių“ lošimų kategoriją, kuri apima nedidelius statymus (1 euras) ir smulkius laimėjimus (iki 4 000 eurų).

Grįžtant prie aptariamo federalinio įstatymo nuostatų pažymėtina, jog įstatymo 25 straipsnis nustato reikalavimus kazino lošiantiems asmenims. Kazino gali lošti tik 18 metų sulaukęs asmuo. Kazino vadovybė gali neleisti asmeniui lankytis kazino nenurodyma priežasčių. Kazino vadovybė privalo apmokyti savo darbuotojus kovoti su priklausomybe nuo lošimų bendradarbiaudama su bent viena žaidėjų apsaugos institucija.

Kalbant apie lošimui naudojamų lėšų srautus ir kilmę (tai netiesiogiai susiję ir su lėšų skolinimusi) pažymėtina, jog jeigu kazino personalui kyla pagrįstų įtarimų, jog lėšų suma, kuria lošia asmuo viršija asmens pajamų dydį ir kelia pavojų asmens pragyvenimo lygiui, kazino vadovybė privalo patikrinti informaciją apie asmenį per atsakingas kredito institucijas. Be to, specialiai apmokyti darbuotojai privalo surengti konsultaciją tokiam lošiančiam asmeniui apie lošimo pavojus,

⁵ Code of Standards for Advertising and Marketing Communications, Section 10 - Gambling: <https://www.asai.ie/asai/code/section-10-gambling/>

⁶ Addiction treatment services: <https://www.citizensinformation.ie/en/health/health-services/alcohol-and-drug-treatment-services/alcohol-addiction-services/>

⁷ Bundesgesetz vom 28. November 1989 zur Regelung des Glücksspielwesens (Glücksspielgesetz – GSpG): <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10004611>

⁸ Glücksspiel in Österreich: Diese Regeln gibt es zu beachten: <https://austrianaut.at/gluecksspiel-in-oesterreich-diese-regeln-gibt-es-zu-beachten/>

galimas pasekmes ir suteikti informaciją apie profesionalios pagalbos dėl priklausomybių gydymo galimybes.

Jei asmuo atsisako konsultuotis ir toliau lošia rizikuodamas sumažinti savo pragyvenimo lygį, kazino vadovybė privalo uždrausti tokiam asmeniui tam tikrą nustatytą laikotarpį lankytis kazino. Taigi, tai kartu yra susiję ir su pralošiamų lėšų sumų (įskaitant ir galimai skolintas) valdymu. Jei kazino vadovybė nesilaiko aukščiau nurodytų taisyklių, ji gali būti patraukta atsakomybėn ir įpareigota atlyginti asmeniui patirtus nuostolius. Ieškinį dėl nuostolių galima pateikti per 3 metus. Kazino vadovybė neatsako aukščiau nurodytais pagrindais, jei asmuo pateikė suklastotus duomenis ar melagingą informaciją apie savo pajamas ir finansinę padėtį.

Įstatymas be kita ko nustato ir pinigų plovimo prevencijos nuostatas (31c str.), pagal kurias kazino vadovybė turi užtikrinti lošimuose dalyvaujančių asmenų identifikavimą ir sąskaitų, kuriomis naudojasi šie asmenys realią priklausomybę šiems asmenims.

Kalbant apie galimus apribojimus probleminiams lošėjams, papildomai pažymėtina, jog į azartinius lošimus įsitraukusiems asmenims yra sukurta atsakingo lošimo platforma „Playsponsible“⁹. Šios platformos tikslas – aktyviai skatinti priemonės lošiančių asmenų apsaugai ir pagalbai tokiems asmenims. Kaip tokios priemonės paminėtina: galimybė savanoriškai pateikti prašymą tam tikrą laiką apriboti savo teisę lošti, galimybė gauti konsultaciją realiu laiku telefonu ir kt.

Papildomi apribojimai yra taikomi fizinių lošimo vietų steigimui. Konkrečios taisyklės yra nustatomos atskirų federacinių žemių teisės aktais. Pagal bendrą principą, daugelyje federacinių žemių draudžiama steigti fizines lošimo vietas arčiau nei 100–200 metrų nuo mokyklų, vaikų darželių, vaikų ir jaunimo dienos centrų, viešojo transporto stočių, sporto aikščių ir įdarbinimo agentūrų.

Kalbant apie azartinių lošimų reklamos ribojimus, pažymėtina, jog didžiausias dėmesys yra skiriamas nelegalių lošimų reklamos ribojimui – jos lokalizavimui ir blokavimui internete. Nelegalių lošimų reklama yra gana opi problema, su kuria susiduria atsakingos Austrijos institucijos.

Kol kas Austrijoje galioja gana abstrakčios lošimų reklamos nuostatos (Azartinių lošimų įstatymo 56 str. bei kai kurios kitos su visuomenės informavimu susijusių teisės aktų nuostatos). Be kita ko, azartinių lošimų reklamai taikomi principai, kurie yra taikomi ir alkoholio reklamai, pavyzdžiui: reklama negali būti nukreipta į nepilnamečius asmenis, reklama negali kurti iliuzijos apie asmens finansinės ar socialinės padėties pagerėjimą, lengvą praturtėjimą bei kitaip klaidinti¹⁰.

Nuo 2021 m. šalyje diskutuojama apie visišką lošimų reklamos panaikinimą, vis dėlto, politinio sprendimo šiuo klausimu kol kas nėra.

Belgija

Belgijoje azartinių lošimų ribojimai reglamentuojami per kelias pagrindines iniciatyvas, iš kurių visų pirma paminėtinas pastaruoju metu atliktas azartinių lošimų reglamentavimo¹¹ pakeitimas, kuris apėmė šias svarbias nuostatas nuo 2023 m. vidurio (kai kurių nuostatų įsigaliojimui numatyta vėlesnė data):

- uždraudžiamas asmenų iki 21 metų amžiaus lošimas, t.y., dalyvauti azartiniuose lošimuose galima tik nuo 21 metų;
- uždraudžiama azartinių lošimų reklama radijuje, televizijoje, kine, spaudoje, internete, socialinėse platformose ir viešosiose vietose;
- nuo 2025 m. azartinių lošimų reklama bus draudžiama ir sporto renginių vietose;
- nuo 2028 m. azartinių lošimų organizatoriams bus draudžiama remti sporto komandas ir sporto renginius.

Tai yra vienos iš griežčiausių azartinių lošimų reklamos ribojimo nuostatų ES valstybėse narėse, o ypač ambicingomis galima laikyti nuostatas dėl visiško uždraudimo azartinių lošimų

⁹ Playsponsible: <https://www.playsponsible.at/>

¹⁰ Glücksspielwerbung in Österreich: <https://online-gluecksspiel.at/gluecksspielwerbung-oesterreich-2022/>

¹¹ Arrêté royal déterminant les modalités relatives à la publicité pour les jeux de hasard: <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/arrete/2023/02/27/2023030509/moniteur>

organizatoriams remti sporto komandas ir renginius nuo 2028 m. Vis dėlto, kadangi reglamentavimas yra gana naujas, o kai kurios jo nuostatos dar neįsigaliojo, šių priemonių efektyvumo.

Kalbant apie lošimo sumų ribojimus, pažymėtina, jog pandemijos laikotarpiu šalyje asmens pralošiama suma internetiniuose lošimo namuose buvo sumažinta iki 500 eurų per savaitę. Asmuo taip pat turi teisę savanoriškai nusistatyti mažesnę limitą, o toks asmens prašymas lošimo organizatorių turi būti tenkinamas nedelsiant.

Kalbant apie galimus apribojimus probleminiams lošėjams, pažymėtina, jog Azartinių lošimų komisija nuo 2004 m. tvarko „Neįleidžiamų asmenų informacinę sistemą“ – elektroninę sistemą, kurioje įrašyti visi neįleidžiami lošėjai (žaidėjai). Įeinant į fizinį ar virtualų kazino, fizinę ar virtualią lošimo automatų galeriją, fizinę ar virtualią lažybų parduotuvę, į sistemą privalomai yra įrašomi lošėjo pavardė, vardas ir gimimo data – taip patvirtinama asmens tapatybė ir tikrinama, ar asmuo turi teisę lošti.¹² Į sistemą asmenys gali būti įtraukiami savo noru ar suinteresuotos trečiosios šalies prašymu. Asmeniui taip pat gali būti uždrausta lošti ir teismo sprendimu, lošti tam tikrus lošimus gali būti uždrausta tam tikrų profesijų atstovams (dėl profesijos pobūdžio). Asmuo, manantis, kad jam reikia apsaugos nuo lošimų keliamų pavojų, gali kreiptis į Lošimų komisiją ir prašyti panaikinti jam prieigą prie lošimų¹³. Tokiu atveju asmeniui panaikinama prieiga prie fizinio ir virtualaus kazino, fizinių ir virtualių lošimo automatų.

Asmuo bet kada gali prašyti panaikinti prieigos prie lošimų draudimą. Tokiu atveju prašymas raštu su asmens tapatybės dokumento kopija Azartinių lošimų komisijai siunčiamas registruotu paštu arba elektroniniu paštu. Prieiga prie lošimų (fizinių ir internetu) asmeniui suteikiama po 3 mėnesių nuo tos dienos, kai Komisija gauna prašymą.

Prašymą įtraukti asmenį į „Neįleidžiamų asmenų informacinę sistemą“, t. y. uždrausti jam prieigą prie lošimų, gali pateikti ir suinteresuota trečioji šalis, kuri turi pareigą įrodyti, kad yra asmeniškai suinteresuota prieigos draudimu¹⁴. Prašymą galima pateikti užpildžius elektroninę formą arba pateikus Komisijai prašymą raštu. Tokia procedūra yra ilgesnė ir sudėtingesnė, nes asmeniui, dėl kurio kreipiamasi, Azartinių lošimų komisijoje užtikrinama teisė į gynybą. Suinteresuotos trečiosios šalies prašymu asmeniui prieigos prie lošimų draudimas trunka mažiausiai vienus metus. Po šio laikotarpio asmuo, kuriam uždrausta prieiga prie lošimų, gali prašyti panaikinti draudimą, tačiau koks toks prašymas turi būti motyvuotas.

Čekija

Pagrindinis šalyje lošimus reglamentuojantis teisės aktas – Azartinių lošimų įstatymas¹⁵. Šis įstatymas be kita ko apibrėžia ir kai kuriuos lošimų organizavimo ribojimus. Azartiniai lošimai negali būti organizuojamai mokymo, socialinių paslaugų įstaigose, vaikų ir jaunimo poilsio vietose, sveikatos apsaugos įstaigose, religinių apeigų vietose ir bet kokiose viešųjų paslaugų teikimo vietose (13 str.).

Įstatymo 14 straipsnis nustato, jog asmuo gali savanoriškai apriboti savo teisę dalyvauti azartiniuose lošimuose. Kalbant apie lošimo sumų ribojimus – šioje srityje taip pat yra taikomas savanoriškumo principas. Tai reiškia, jog asmuo turi teisę pasirinkti skirtingą savo veiksmų apribojimo intensyvumą. Pavyzdžiui, gali būti pasirenkama kiek statymų asmuo gali atlikti per dieną arba per mėnesį, pralošiamą sumą per mėnesį, prisijungimų prie elektroninių lošimų platformos per mėnesį skaičių, laiko praleidžiamo prisijungus prie tokios platformos dienos limitą. Lošimų organizatoriai taip pat yra įpareigoti skelbti informaciją apie lošimo grėsmes, įskaitant ir papildomas finansines bei socialines rizikas lošiant iš skolintų pinigų.

¹² Access ban. The Gaming Commission: <https://www.gamingcommission.be/en/protection-of-players/access-ban>

¹³ Voluntary request. The Gaming Commission:

<https://www.gamingcommission.be/en/protection-of-players/access-ban/voluntary-request>

¹⁴ At the request of a third party. The Gaming Commission:

<https://www.gamingcommission.be/en/protection-of-players/access-ban/at-the-request-of-a-third-party>

¹⁵ Act No. 186/2016 on gambling: <https://www.iprh.cz/en/documentation/act-no-186-2016-on-gambling/>

Asmuo turi teisę atšaukti savo prašymą, tačiau tokiam atšaukimui taip pat yra taikomos tam tikros sąlygos. Jeigu asmuo nori atšaukti anksčiau savanoriškai prisiimtą suvaržymą – toks atšaukimas įsigalioja tik po 7 dienų. Jei asmuo nori sugriežtinti savo anksčiau prisiimtą suvaržymą – toks sugriežtinimas įsigalioja nedelsiant.

Aukščiau nurodyti asmens duomenys yra tvarkomi Finansų ministerijos šiam tikslui sukurtame ir administruojamame registre.

Be asmens prašymo (Ministerijos iniciatyva) į registrą įtraukiami ir neleidžiama lošti: asmenims, kuriems yra paskelbtas bankrotas, asmenims, kurie gauna materialinę paramą iš viešosios valdžios institucijų (socialiai remtini asmenys), asmenys, kurių teisė lošti yra apriboti teismo sankcija dėl tam tikrų nusikalstamų veikų.

Kalbant apie azartinių lošimų reklamos reglamentavimo nuostatas, pažymėtina, jog Reklamos įstatymas¹⁶ numato šiuos azartinių lošimų reklamos ypatumus:

- azartinių lošimų reklama neturi sudaryti įspūdžio, jog lošimas gali būti alternatyviu pajamų šaltiniu;
- reklama negali būti orientuota į nepilnamečius asmenis;
- į reklamos turinį turi būti įtrauktas aiškus pranešimas, kad lošimas gali sukelti priklausomybę.

Kaip kurie reklamos ribojimai yra susiję konkrečiai su fizine lošimų organizavimo vieta. Fizinėje lošimų organizavimo vietoje draudžiama pateikti reklamą bet kokiomis vaizdinėmis ar audiovizualinėmis priemonėmis, sudarančią įspūdį, jog asmuo neva gali lengvai laimėti tam tikrą sumą ir pan. Fizinės lošimų vietos patalpų interjeras negali būti matomas iš šių patalpų išorės.

Pažymėtina, jog naujausios įstatyminio reguliavimo iniciatyvos apima kai kurias naujas lošiančių asmenų apsaugos priemones. Pavyzdžiui, numatyta, jog 2024 m. turėtų įsigalioti tokios priemonės kaip galimybė lošiančiam asmeniui pasinaudoti vadinamuoju „panikos mygtuku“, kuris leistų nedelsiant užblokuoti asmens teisę lošti 48 val. laikotarpiui. Taip pat yra numatyta, jog lošimų organizatoriams bus uždrausta lošėjams teikti premijas (angl. *bonus*), pavyzdžiui, nemokamus žetonus, nuolaidas pirmajam žaidimui ir pan.

Pastarųjų iniciatyvų yra imamasi siekiant pažaboti priklausomybių nuo lošimų mastą, kuris šalyje yra laikomas gana dideliu. Tam tikros priemonės yra įtrauktos ir į Nacionalinę 2019–2027 m. priklausomybių prevencijos ir kovos su priklausomybių sukeliama žala strategiją¹⁷.

Danija

Danijoje azartinių lošimų reguliavimo teisinį pagrindą sudaro Azartinių lošimų įstatymo¹⁸ nuostatos. Be kita ko, įstatymas nustato tam tikrus ribojimus azartinių lošimų reklamai:

- azartinių lošimų reklama negali sukurti iliuzijos apie galimą lengvą laimėjimą ar lošėjo finansinių problemų sprendimą;
- reklama negali būti nukreipta į nepilnamečius asmenis;
- reklamai negali būti pasitelkiamos įžymios asmenybės ir siekiama sudaryti įspūdį, jog lošimas prisidėjo prie šių asmenų sėkmės ir kt.

Papildomai pažymėtina, jog teikiant premijų pasiūlymus, lošimo organizatorius užtikrina, kad visos sąlygos būtų aiškiai ir skaidriai atskleistos kartu su tikroju pasiūlymu. Tai reiškia, kad visos sąlygos, įskaitant privalumus ir apribojimus, turi būti nurodytos pasiūlyme jį pirmą kartą pateikiant lošėjui ir toje pačioje laikmenoje, kurioje pateikiama pati reklama (premijos pasiūlymas).

Danijos Azartinių lošimų priežiūros tarnybai galima pranešti apie pastebėtus netinkamos azartinių lošimų reklamos atvejus arba apie galimus nelegalios reklamos atvejus¹⁹.

¹⁶ Zákon č. 40/1995 Sb. o regulaci reklamy: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-40>

¹⁷ National Strategy to Prevent and Reduce the Harm Associated with Addictive Behaviour 2019–2027: https://vlada.gov.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/National_strategy_2019_2027_fin_rev3.pdf

¹⁸ Bekendtgørelse af lov om spil: <https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2020/1303>

¹⁹ Spillemyndigheden. Gambling advertising: <https://www.spillemyndigheden.dk/en/gambling-advertising#:~:text=According%20to%20the%20Danish%20Gambling,as%20a%20form%20of%20entertainment>

Kalbant apie galimus apribojimus probleminiams lošėjams, pažymėtina, jog šalyje veikia savanoriškai laikinai arba neribotai azartinių lošimų atsisakiusių asmenų registras (ROFUS)²⁰, kurį administruoja Azartinių lošimų priežiūros tarnyba. Į registrą įrašyti asmenys negali lošti visų azartinių lošimų, kuriuos organizuoja Azartinių lošimų priežiūros tarnybos licencijas įsigiję lošimų organizatoriai.

ROFUS apima visą lošimų internetu veiklą su statymais (lažybos, pokeris, ruletė, lošimas žaidimų automatais), taip pat visus Danijos sausumos kazino. Registruodamasis šiame registre asmuo sutinka, kad lošimų organizatoriai tvarkytų jo duomenis, jei šis bandys prisijungti arba susikurti naują paskyrą. Registracija ROFUS yra asmeninė, o tai reiškia, kad registruotis gali tik pats asmuo. Pateiktas prašymas negali būti atšauktas ar panaikintas.

Teikiant prašymą atsisakyti lošti, pasirenkamas taikomo draudimo lošti terminas:

- 24 valandos;
- 1, 3 arba 6 mėnesiai;
- neribotai.

Laikinas ribojimas baigiasi suėjus nurodytam atsisakymo lošti laikotarpiui. Tuo atveju, kai buvo pateiktas prašymas atsisakymo lošti neribotai, galima kreiptis į Azartinių lošimų priežiūros tarnybą, kad registre būtų pašalintas įrašas apie atsisakymą lošti. Visgi, toks prašymas gali būti pateiktas ne anksčiau kaip po vieno metų nuo įrašo registre. Pateiktas prašymas patvirtinamas per 7–30 dienų.

Registre esančią informaciją tvarko Azartinių lošimų priežiūros tarnyba. Informaciją matyti gali tik lošimų operatoriai, kuriuose asmuo turi paskyrą (operatoriai gali matyti asmens registraciją registre tik tuo atveju, jei asmuo bando prisijungti prie paskyros arba susikurti paskyrą per savo draudimo laikotarpį).

Azartinių lošimų organizatoriai be kita ko yra įpareigoti imtis priemonių, kad registre esantiems asmenims nebūtų siunčiama lošimų reklama.

Azartinių lošimų operatoriai į savo lošimo nuostatus yra įtraukę taisykles dėl draudimo lošti skolintais pinigais. Lošimo operatoriai tokiose taisyklėse apibrėžia, jog asmuo gali lošti „tik savo nuosavomis lėšomis“. Pastarojo meto įvykis parodė, kad lošimo organizatorius atsisakė asmeniui išmokėti 50000 kronų laimėjimą, nes pastarasis lošė 500 kronų suma, kurią buvo pasiskolinęs iš savo motinos.

Lošiant lošimo automatais, nustatyta, jog vieno žaidimo statymas yra 1 krona, o didžiausias laimėjimas yra apribotas iki 600 kronų. Tačiau šios ribos, kaip minėta, yra nustatytos tik lošimo automatams ir negalioja paprastai gerokai didesnių sumų žaidimams, tokiems kaip pokeris ar ruletė.

Papildomai pažymėtina, jog 2024 m. pradžioje Azartinių lošimų priežiūros tarnyba paskelbė tyrimo apie Danijos gyventojų lošimo įpročius studiją²¹. Studija parodė, kad 21,7 proc. 15 metų ir vyresnių danų per pastaruosius metus lošė internete. Tai atitinka maždaug 1,1 milijono danų. Nors Danijoje amžiaus riba lošti internete yra 18 metų, praėjusiais metais internete lošė 15 procentų 15–17 metų amžiaus vaikų. Tai atitinka maždaug 32 000 jaunuolių.

Tyrimas rodo, kad dauguma lošimų vyksta svetainėse, turinčiose licenciją siūlyti lošimus Danijoje. Tai yra svetainės, kurias prižiūri tarnybos ir kurios turi laikytis Danijos teisės aktų, susijusių, pvz., žaidėjų apsaugos. Tik 3,8 proc. žaidėjų per pastaruosius metus lošė nelicencijuotose svetainėse.

Tyrimas taip pat atskleidė, jog daugiau nei pusė žaidėjų, kurie per pastaruosius metus lošė nelicencijuotose svetainėse, tai darė sąmoningai. Paklausti, kodėl taip pasielgė, jie pamini, kad svetainėse siūlomi kitų tipų žaidimai, taip pat didesnė laimėjimų grąža ir premijos.

Pusė danų, kurie per pastaruosius metus lošė internetu, sąmoningai tai darė Danijos licenciją turinčiose svetainėse. Jie mini kontrolę ir priežiūrą, patikimumą ir rimtumą bei danų kalbą kaip priežastis, kodėl pasirinktos šios svetainės.

²⁰ ROFUS: <https://www.spillemyndigheden.dk/en/rofus#-rofus->

²¹ *Spillemyndigheden. The Danish Gambling Authority publishes a study on Danes' online gambling:*

<https://www.spillemyndigheden.dk/en/news/danish-gambling-authority-publishes-study-danes-online-gambling>

Tyrimas vykdytas per laikotarpį nuo 2022 m. lapkričio 24 d. iki 2023 m. sausio 15 d. anketinės apklausos būdu internetu. Atsakymai apdoroti remiantis įvairia pagrindine informacija apie respondentus, siekiant, kad rezultatai tinkamai reprezentuotų Danijos gyventojų populiaciją.

Estija

Azartinių lošimų įstatymas²² nustato, jog asmenims iki 21 metų amžiaus draudžiama lošti azartinius lošimus, taip pat būti vietose, kuriose tokie lošimai vyksta. Kalbant apie kitas asmenų apsaugos priemones, pažymėtina, jog Azartiniu lošimų įstatymo²³ 39 straipsniu reglamentuojamas asmenų, kuriems taikomi azartinių lošimų apribojimai, sąrašas. Toks sąrašas yra Mokesčių administravimo įstatymo²⁴ 17 straipsnio 1 dalies pagrindu sudarytas apmokestinamųjų asmenų registro poregistris. Sąrašo priežiūros tvarką nustato Apmokestinamųjų asmenų registro įstatai. 2019 m. 39 straipsnis buvo papildytas 1¹ dalimi, kurioje įtvirtintas tokio sąrašo sudarymo tikslas – suteikti asmenims galimybę apriboti savo lošimus, siekiant sumažinti neigiamas socialines ir ekonomines pasekmes, kurias lošimas gali turėti asmeniui ir visuomenei.

Pagal 39 straipsnio 3 dalį, asmuo įtraukiamas į sąrašą jo rašytiniu prašymu. Prašyme asmuo nurodo terminą, kuriam pasibaigus gali pateikti prašymą išbraukti iš sąrašo. Prašyme įrašyti į sąrašą nurodytas terminas skaičiuojamas nuo prašymo pateikimo dienos ir negali būti trumpesnis nei 6 mėnesiai ir ilgesnis nei 36 mėnesiai. Prašymas pateikiamas Mokesčių ir muitinės valdybai²⁵ arba azartinio žaidimo, totalizatoriaus ar klasikinės loterijos organizatoriui, kuris nedelsdamas persiunčia jį Mokesčių ir muitinės valdybai. Prašymą taip pat galima užpildyti internetu Mokesčių ir muitinės valdybos *e-MTA* aplinkoje. Prie prašymo pridedama pareiškėjo asmens dokumento kopija. Prašyme²⁶ nurodoma, kokio pobūdžio lošimus asmuo nori apriboti: lošimą azartiniais žaidimais (*games of chance*), žaidimą totalizatoriuje (*toto*), žaidimą klasikinėje loterijoje (*lottery*). Tačiau apribojimas negali būti taikomas momentinei loterijai (nutrinamiems loterijos bilietams).

Su sąrašo duomenimis gali susipažinti priežiūros institucija, lošimų organizatoriaus darbuotojas, kuriam to reikia savo pareigoms atlikti, ir pats asmuo (tiek, kiek tai susiję su jo paties duomenimis). Lošimų organizatoriui draudžiama naudoti sąrašo duomenis vartotojų įpročiams tirti ar tiesioginei rinkodarai ir perduoti juos trečiajai šaliai.

Asmens prašymas įtraukti į sąrašą arba išbraukti iš sąrašo negali būti atšauktas ir neturi atgalinės galios. Asmenų, kuriems taikomi lošimo apribojimai, sąrašo tvarkytoja yra Mokesčių ir muitinės valdyba, kuri yra Finansų ministerijai pavaldi įstaiga. Jau minėta, kad nustatydamas azartinių lošimų apribojimą asmuo pats pasirenka apribojimo terminą nuo 6 iki 36 mėnesių, kuriam pasibaigus gali kreiptis dėl išbraukimo iš sąrašo. Pasibaigus pasirinktam terminui dėl išbraukimo iš sąrašo turi būti paduodamas atskiras prašymas, kurį asmuo gali pateikti internetu *e-MTA* aplinkoje arba Mokesčių ir muitinės valdybai²⁷.

Kalbant apie lošimo sumų ribojimus, pažymėtina, jog įstatymas reguliuoja tik kai kuriuos šios srities aspektus ir neapėmia viso lošimų spektro. Pavyzdžiui, Azartinių lošimų įstatymo 33 straipsnis nustato, jog žaidimo lošimo automatais metu automatas negali išduoti didesnio laimėjimo grynaisiais pinigais nei 2 000 eurų.

Reklamos įstatymo²⁸ 29² straipsnis nustato azartinių lošimų reklamos ribojimus. Pagal šį straipsnį:

²² *Hasartmänguseadus*: <https://www.riigiteataja.ee/akt/117112017028?leiaKehtiv>

²³ *Gambling Act*: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/Riigikogu/act/525112020004/consolide>

²⁴ *Taxation Act*: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/Riigikogu/act/516092022001/consolide>

²⁵ *Estonian Tax and Customs Board*: <https://www.emta.ee/en>

²⁶ *Application for Placement on the Gambling Self-Exclusion List* (Prašymas įtraukti į asmenų, kuriems taikomi lošimo apribojimai, sąrašą): <https://www.emta.ee/media/348/download>

²⁷ *Setting restrictions on gambling*:

<https://www.emta.ee/en/private-client/e-services-tax-literacy/registers-inquiries/setting-restrictions-gambling>

²⁸ *Reklaamiseadus*: <https://www.riigiteataja.ee/akt/110042014003?leiaKehtiv>

- azartinių lošimų, lošimo vietos ir lošimų organizatoriaus reklama (toliau – lošimo reklama) yra draudžiama, jei lošimų organizatorius neturi Lošimo įstatyme nustatytos valdymo licencijos;
- lošimo skelbime negali būti kvietimo dalyvauti lošimo žaidime ar apsilankyti lošimo vietoje arba informacijos, kuri gali sudaryti įspūdį, kad lošimas didina socialinę sėkmę;
- lošimo skelbime turi būti įspėjamasis tekstas „Dėmesio! Tai azartinių lošimų reklama. Azartiniai lošimai nėra tinkamas būdas spręsti finansines problemas. Susipažinkite su taisyklėmis ir elkitės atsakingai!“. Įspėjimas turi būti pastebimas, suprantamas ir aiškiai atskiriamas nuo kitos informacijos.

Azartinių lošimų reklama draudžiama, išskyrus:

- azartinio žaidimo organizavimo vietoje;
- laivuose ir orlaiviuose, naudojamuose tarptautiniam keleivių vežimui
- tarptautinį reguliarųjį keleivių vežimą aptarnaujančio oro uosto ir uosto keleivių terminalo pastate;
- viešbutyje, kuriame yra lošimo vieta;
- lošimų organizatoriaus interneto svetainėje;
- paštu, elektroniniu paštu ar telefonu perduodama reklama, jeigu ji yra užsakyta (prenumeruojama) ir perduodama tik paties kliento pašto ar elektroninio pašto adresu arba kliento naudojamu telefono numeriu, o klientas turi galimybę bet kada sustabdyti skelbimo siuntimą pranešdamas apie savo pageidavimą lošimo organizatoriui.

Toto reklama draudžiama:

- ikimokyklinio ugdymo įstaigos, pradinės mokyklos, vidurinės mokyklos, profesinio mokymo įstaigos, nuolatinės jaunimo stovyklos ir jaunimo projektinės stovyklos pastate, ant pastato, teritorijoje ir šalia jų, taip pat vaikams skirtoje svetainėje, vaikams skirto renginio vietoje ir laiku;
- televizijos ir radijo programoje;
- laikraščių ir žurnalų priekiniuose ir galiniuose puslapiuose, nebent skelbiama su rėmėjo pranešimu;
- kaip išorinė reklama, nebent ji skelbiama kartu su rėmėjo pranešimu.

Žaidėjo įgūdžiais paremto žaidimo (*game of skill*) reklama draudžiama:

- ikimokyklinio ugdymo įstaigos, pradinės mokyklos, gimnazijos, profesinio mokymo įstaigos, pomėgių mokyklos, nuolatinės jaunimo stovyklos ir jaunimo projektinės stovyklos pastate, teritorijoje ir arti jų, taip pat vaikams skirtoje svetainėje ir prieš televizijos ir radijo programas, daugiausia skirtas vaikams, ir jų metu;
- laikraščių ir žurnalų priekiniuose ir galiniuose puslapiuose, nebent skelbiama su rėmėjo pranešimu;
- kaip išorinė reklama, nebent ji skelbiama kartu su rėmėjo pranešimu.

Loterijos reklama draudžiama ikimokyklinio ugdymo įstaigos, pradinės mokyklos, gimnazijos, profesinio mokymo įstaigos, interesų mokyklos, nuolatinės jaunimo stovyklos ir jaunimo projektinės stovyklos naudojamame pastate, ant pastato, teritorijoje ir artimiausioje jų aplinkoje, taip pat vaikams skirtoje svetainėje, prieš ir per televizijos ir radijo programas, daugiausia skirtas vaikams, taip pat renginio, skirto daugiausia vaikams, vietoje ir laiku.

Informacijos apie komercinę loteriją atskleidimas nelaikomas azartinių lošimų reklama. Lošimo vietoje vykstančios veiklos reklamai taikomos lošimų reklamos nuostatos.

Ispanija

Ispanijoje šalies mastu azartiniai lošimai yra reglamentuojami Azartinių lošimų priežiūros įstatymu²⁹ ir keliais poįstatyminiais teisės aktais.

²⁹ Ley 13/2011, de 27 de mayo, de regulación del juego: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2011-9280>

Kartu pažymėtina, jog tam tikri aspektai reglamentuojami atskirų regionų teisės aktais. Pavyzdžiui, Madrido regione nustatyta, kad lošimo namai negali veikti arčiau nei 850 m iki mokymo įstaigų, o tarp lošimo namų turi būti ne mažiau kaip 300 m, tam, kad būtų išvengta koncentracijos. Taip pat yra nustatyti lošimo namų darbo laikai. Pavyzdžiui, fizinės lošimo vietos gali veikti nuo 12.30 val. dienos iki 3 val. ryto. Fizinės lažybų vietos gali veikti nuo 10 val. ryto iki 0.30 val. nakties.

Katalonijos regione nustatyta, kad lošimo namai negali veikti arčiau nei 850 m iki mokymo įstaigų, o atstumas tarp lošimo namų nėra reguliuojamas. Lošimo namai gali veikti nuo 9 val. ryto iki 4 val. ryto. Bingo lošimo vietos gali veikti nuo 13 val. dienos iki 4 val. ryto.

Kalbant apie azartinių lošimų reklamos ribojimus, pažymėtina, jog azartinių lošimų reklamos reglamentavimo pakeitimai buvo priimti 2020 m., pakeitus Karališkąjį dekretą dėl lošimų veiklos reklamos³⁰, kuris įtvirtino:

- azartinių lošimų reklama televizijoje ir kitose audio vizualinėse medijose yra leidžiama tik nuo 1 val. nakties iki 5 val. ryto;
- draudžiama azartinių lošimų reklamai pasitelkti įžymius žmones;
- draudžiama reklamuoti azartinius lošimus sumenkinant socialinės atsakomybės nuostatas, t.y., bandant sukurti iliuziją apie teigiamą lošimo įvaizdį, sėkmę, finansinės padėties pagerėjimą ir t.t.;
- draudžiama tiesiogiai arba netiesiogiai skatinti į lošimą įsitraukti nepilnamečius asmenis, įskaitant tokių reklaminių pranešimų įterpimą į interneto tinklapius, kuriuose daugiausiai lankosi nepilnamečiai asmenys;
- smarkiai apribojama sporto renginių rėmimo veikla, uždraudžiant reklamuoti sporto renginius remiančią lošimų bendrovę tiesiogiai renginio metu (pavyzdžiui, reklamos stenduose, ant sportininkų aprangos ir t. t.);
- visiškai uždraudžiama lošimo bendrovėms remti sporto renginius, skirtus nepilnamečiams arba kurių pagrindinę dalyvių ir žiūrovų dalį sudaro nepilnamečiai.
- akcijos, premijos, kitos specialios sąlygos gali būti reklamuojamos tik ja esantiems lošimo namų klientams, arba tik pačių lošimo namų patalpose ar interneto svetainėse, aiškiai atskleidžiant visą su akcijos sąlygomis susijusią informaciją.

Šios griežtos azartinių lošimų reklamos ribojimo nuostatos susilaukė didelio pasipriešinimo iš lošimų organizatorių ir jų interesus atstovaujančių organizacijų, buvo pateikti ieškiniai teismui, dėl atitinkamų nuostatų konstitucingumo. Vis dėlto, tokie ieškiniai kol kas lieka teismų atmesti³¹.

Kalbant apie lošimo sumų apribojimus, pažymėtina, jog lošimo organizatoriai yra įpareigoti nustatyti dienos, savaitės ir mėnesio limitus, kurių turi laikytis lošiantis asmuo. Paprastai yra nustatyti bendrieji lošimo sąskaitos depozito limitai asmeniui vieno lošimo organizatoriaus lošimuose – 600 eurų dienai, 1 500 eurų savaitei, 3 000 eurų mėnesiui. Kita vertus, pagal atskirą prašymą lošėjas gali nustatyti ir didesnius limitus, arba neribotą limitą. Taigi, teisinis įpareigojimas galioja tik dėl limitų nustatymo fakto, o ne dėl limitų ribų. Gana opia problema šalyje išlieka ir lošimas iš skolintų pinigų, nes pagal prieinamą statistiką, 60 proc. asmenų besiskolinančių pinigų savo lošimo priklausomybei tenkinti, susiduria su sunkumais vėliau pasiskolintas lėšas grąžinti. Ypač opus yra skolinimasis iš greitųjų kreditų platformų, kurioms asmenys vėliau turi sumokėti milžiniškas palūkanas.

Kalbant apie galimus apribojimus lošėjams, pažymėtina, jog aukščiau minėto įstatymo 6 straipsnis nustato, jog azartinių lošimų dalyviai gali savanoriškai apriboti savo galimybę dalyvauti azartiniuose lošimuose arba esant tam tikroms sąlygoms, jų galimybę dalyvauti azartiniuose lošimuose gali apriboti teismas.

³⁰ *Real Decreto 958/2020, de 3 de noviembre, de comunicaciones comerciales de las actividades de juego:*
https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2020-13495

³¹ *SBC News, 20 February 2023, Royal Decree stands but will require its constitutional ruling:*
<https://sbcnews.co.uk/marketing/2023/02/20/spain-royal-decree-stands-but-will-require-its-constitutional-ruling/>

Italiја

Įstatyminis dekretas Nr. 87/2018³² nustatė kovos su priklausomybe nuo lošimų priemones. Įstatyminio dekreto 9 straipsnis nurodo, jog siekiant stiprinti vartotojų apsaugą ir veiksmingesnę kovą su priklausomybėmis nuo azartinių lošimų, yra uždraudžiama azartinių lošimų reklama, taip pat netiesioginė reklama, susijusi su pinigų žaidimais ir statymais. Reklama draudžiama visose priemonėse, įskaitant sporto, kultūros ar meno renginius, televizijos, radijo ir bet kokių kitų audiovizualinių medijų programas, interneto tinklapius, spaudą, skelbimus ir kt.

Tame pačiame straipsnyje taip pat nustatoma, jog bet kokios formos azartinių lošimų organizatoriams draudžiama remti bet kokio pobūdžio renginius ir tai reklamuoti. Draudimas negalioja tik nacionalinės loterijos organizavimui ir reklamai.

Kartu nustatomos administracinio poveikio priemonės (baudos nuo 50 000 eurų) bei viešojo administravimo institucijų kompetencijos administruoti šias poveikio priemones bei spręsti su tuo susijusius ginčus. Lėšos, surinktos iš subjektų padariusių atitinkamus pažeidimus yra pervedamos į specialų Sveikatos apsaugos ministerijos administruojamą Kovos su patologiniu lošimu fondą.

Papildomai, įstatymai ir atskirų regionų teisės aktai nustato privalomą atstumą nuo fizinių azartinių lošimų organizavimo vietų iki socialiai „jautrių“ objektų (pavyzdžiui, mokyklų), kuris svyruoja nuo 300 iki 500 m.

Kalbant apie lošimo sumų ribojimus, šalyje veikiantys lošimo organizatoriai privalo sudaryti sąlygas lošiantiems asmenims nustatyti lošimo limitus ir depozito įnešamo į lošimo sąskaitą limitą. Iš anksto nenustačius lošimo limito bei depozito limito, asmeniui neleidžiama pradėti lošimo. Taip pat yra nustatyti grynųjų pinigų laimėjimo iš lošimo automatų limitai, siekiant mažinti tokių lošimų patrauklumą visuomenėje, ypač tarp priklausomybę nuo lošimo kenčiančių žmonių.

Latvija

Latvijoje azartinių lošimų ir loterijų veiklą reglamentuoja Azartinių lošimų ir loterijų įstatymo³³ ir Ministrų kabineto 2019 m. patvirtini Asmenų, pasitraukusių iš lošimų ir interaktyvių loterijų, registro nuostatai³⁴. 2021 m. Ministrų kabinetas patvirtino Azartinių lošimų ir loterijų politikos gaires 2021–2027 m.³⁵

Kalbant apie apribojimus, pažymėtina, jog azartinių lošimų salonai negali būti įrengiami tam tikrose vietose: mokymo įstaigose, turguose, prekybos vietose, kultūros įstaigose, traukinių ir autobusų stotyse, oro uostuose, išskyrus tokias vietas kurios yra atskirtos nuo pagrindinių viešųjų erdvių ir turi atskirą įėjimą. Lošimo salonai taip pat negali būti įrengiami baruose ir kavinėse, išskyrus barus ir kavines veikiančias pačiuose lošimo salonuose, taip pat pastatuose, kuriuose tas pats įėjimas naudojamas patekti į gyvenamąsias patalpas – butus, apartamentus, viešbučio numerius ir pan.

Kalbant apie azartinių lošimų reklamos ribojimą, pažymėtina, jog Latvija yra viena iš nedaugelio valstybių, kurioje azartinių lošimų reklama yra draudžiama. Azartinių lošimų ir loterijų įstatymo 41 straipsnis nustato, jog:

- azartinių lošimų ir interaktyvių lošimų organizavimo svetainių reklama draudžiama. Lošimų organizavimo vietose leidžiama rodyti tik lošimo vietos pavadinimą ir lošimo organizatoriaus registruotą prekės ženklą;
- draudžiama siūlyti dalyvauti azartiniame lošime nemokamai, kaip dovaną ar prizą arba kaip kompensaciją už prekių įsigijimą ar paslaugų gavimą.

³² Decreto-Legge 12 luglio 2018, n. 87:

https://www.gazzettaufficiale.it/atto/vediMenuHTML?atto.dataPubblicazioneGazzetta=2018-07-13&atto.codiceRedazionale=18G00112&tipoSerie=serie_generale&tipoVigenza=originario

³³ Azartspēļu un izložu likums: <https://likumi.lv/ta/id/122941-azartspelu-un-izlozu-likums>

³⁴ 2019.gada 16.jūlija MK noteikumi Nr. 333 “No azartspēlēm un interaktīvajām izlozēm pašatteikušos personu reģistra noteikumi”: <https://likumi.lv/ta/id/308241>

³⁵ 2021. gada 14. jūlijā Ministru kabineta rīkojums Nr. 509 Par Azartspēļu un izložu politikas pamatnostādņēm 2021.-2027. Gadam: <https://likumi.lv/ta/id/324799-par-azartspelu-un-izlozu-politikas-pamatnostadnem-20212027-gadam>

Kalbant apie lošimą skolintais pinigais, pažymėtina, jog Latvijoje galioja nuostata, kad azartinių lošimų organizatoriui draudžiama suteikti žaidėjams bet kokias paskolas ar kreditus. Asmenys taip pat turi teisę nustatyti savo lošimo dienos limitus (statomų sumų arba lošimo laiko išraiška).

Kalbant apie galimus apribojimus probleminiams lošėjams, pažymėtina, jog pagal Azartinių lošimų ir loterijų įstatymo 4¹ straipsnio 1 dalį, fizinis asmuo turi teisę raštu pareikalauti, kad jam būtų uždrausta žaisti azartinius lošimus, įskaitant interaktyvius lošimus ir dalyvauti interaktyviose loterijose Latvijos Respublikoje (toliau – draudimas) bei jis būtų įtrauktas į savanoriškai atsisakiusių asmenų registrą. Savanoriškai lošti atsisakiusių asmenų registras Latvijoje veikia nuo 2020 m. Šį registrą tvarko Loterijų ir lošimų priežiūros inspekcija, ji užtikrina keitimąsi informacija su lošimų organizatoriais ir tvarko aktualius asmens duomenis pagal Gyventojų registre esančią informaciją. Pagal šiuos nuostatus, Loterijų ir lošimų priežiūros inspekcija ir Pilietybės ir migracijos reikalų valdyba sudaro tarpžinybinį susitarimą dėl keitimosi duomenimis.

Draudimas taikomas dalyvaujant šio įstatymo 5 straipsnyje nurodytuose azartiniuose lošimuose (lošimo automatų žaidimuose, ruletėje, kortų žaidimuose, žaidimuose su kauliukais, statymuose, totalizatoriuje, bingo ir azartiniuose žaidimuose telefonu), 44 straipsnio pirmoje dalyje nurodytuose interaktyviuose lošimuose (t. y. elektroninių ryšių paslaugomis organizuojamuose lošimo automatuose, ruletėje, kortų žaidimuose, kauliukų žaidimuose, bingo, taip pat loterijose, lažybose ir azartiniuose žaidimuose telefonu) ir 74 straipsnyje nurodytose interaktyviose loterijose (interaktyvių loterijų (pinigų, turto, skaičių loterijų ir momentinių loterijų) organizavimu laikomas lošimo organizavimas visoje šalyje, kai loterijos dalyviai atlieka visus būtinus veiksmus, kad galėtų dalyvauti tokioje loterijoje tik naudodamiesi elektroninių ryšių paslaugomis, o loterijos prizus nustato speciali programa³⁶). Minimalus draudimo laikotarpis – 12 mėnesių nuo tos dienos, kai fizinis asmuo buvo įrašytas į savanoriškai atsisakiusių asmenų registrą. Fizinis asmuo turi teisę ne anksčiau kaip po 12 mėnesių nuo įtraukimo į registrą, asmeniškai pateikti rašytinį prašymą Loterijų ir lošimų priežiūros inspekcijai ir prašyti jį išbraukti iš registro.

Savanoriškai atsisakiusių asmenų registro tikslas – ginti viešuosius interesus ir fizinių asmenų teisę susilaikyti nuo besaikio lošimo, įskaitant interaktyvų lošimą, ar nedalyvauti interaktyviose loterijose.

4¹ straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad azartinių lošimų, įskaitant interaktyvius azartinius lošimus, ir interaktyvių loterijų organizatoriams suteikiama autorizuota nuotolinė prieiga prie savarankiškai pasirinkusių asmenų registro duomenų, kad galėtų atlikti šiame įstatyme nurodytas pareigas.

Fizinis asmuo, atvykęs į lošimo organizavimo vietą³⁷, privalo pateikti asmens dokumentą, kad lošimo organizatorius galėtų užtikrinti nurodyto fizinio asmens prašymo įvykdymą pagal 4¹ straipsnio 1 dalį.

Atskirai pažymėtina, jog politiniu lygmeniu daug dėmesio skiriama žalingo lošimų poveikio prevencijai. Jau minėta, kad šalyje yra patvirtintos Azartinių lošimų ir loterijų politikos gairės 2021–2027 m. Gairėse įvertinama esama situacija lošimų ir loterijų srityje ir nustatomos problemos bei galimi jų sprendimo būdai, apimantys visuomenės apsaugos (įskaitant priklausomybės nuo azartinių lošimų ir loterijų prevencijos priemones), reklamos apribojimo, nelegalių ir nelicencijuotų lošimų ir loterijų mažinimo, azartinių lošimų prieinamumo ribojimo (įskaitant jų fizinę vietą) bei lošimų pramonės stebėsenos ir naujausių tendencijų analizės priemones. Pagal iškeltus tikslus, iki 2027m. siekiama teigiamai paveikti 90 proc. 2021 m. lygmens probleminių žaidėjų skaičių, o įgyvendinti lošėjų savikontrolės priemones, kasmet 25 proc. mažinti priklausomų lošėjų skaičių ir kt.³⁸

³⁶ Pagal 74 straipsnį, interaktyvių loterijų organizavimo vieta yra atitinkama interneto svetainė; interaktyvios loterijos organizavimu šio įstatymo prasme nelaikomas pinigų, turto, skaičių lošimų ir momentinių loterijų bilietai pardavimas ar kitu būdu atliktas dalyvavimas elektroninių ryšių paslaugomis.

³⁷ Azartiniai lošimai gali būti organizuojami tik kazino, lošimo salėse, bingo salėse, taip pat totalizatorių ar lažybų priėmimo vietose, jeigu yra gauta atitinkama lošimų organizavimo licencija (20 str.).

³⁸ 2021. gada 14. jūlijā Ministru kabineta rīkojums Nr. 509 Par Azartspēļu un izložu politikas pamatnostādņēm 2021.-2027. Gadam: <https://likumi.lv/ta/id/324799-par-azartspelu-un-izlozu-politikas-pamatnostadnem-20212027-gadam>

Lenkija

Kalbant apie lošimų prieinamumo ribojimus, pažymėtina, jog Lenkijos Azartinių lošimų įstatyme³⁹ nustatyta, kad visi kazino, bingo salonų ir lošimo automatų salonų lankytojai prieš įeidami turi užsiregistruoti. Tokia registracija yra tikrinamas žaidimo dalyvių amžius (lošti leidžiama nuo 18 metų amžiaus), taip pat žaidimo dalyvio registracija yra kaip sąlyga pradėti žaidimą ir jį vykdyti (lenk. *rozpoczęcia i prowadzenia gry*).

Žaidimų centruose svečiai registruojami žaidimą organizuojančio subjekto lėšomis. Norint patekti į žaidimų centrą, svečiams būtina registracija – žaidimo centro svečias gauna vienkartinę įėjimo kortelę, patvirtinančią registraciją. Žaidimų centrą valdantis asmuo ar jo įgaliotas centro darbuotojas patikrina žaidimų centro svečio tapatybę pagal jo amžių ir tapatybę patvirtinantį dokumentą, kitus įstatyme nustatytus duomenis (15 a. str.). Tokie asmens duomenys saugomi trejus metus ir su jais gali susipažinti atitinkamos valstybės institucijos: lošimų organizatoriaus svečių registre (*rejestr gości*) esantys duomenys prieinami tik Muitinės ir mokesčių tarnybos, Valstybinės mokesčių inspekcijos, policijos pareigūnams ir skundus teikiantiems žaidimo dalyviams – tiek, kiek tai taikoma šiems dalyviams, taip pat teismui ir prokuratūrai dėl vykstančio proceso.

Azartinių lošimų įstatyme yra suformuluotos gana abstrakčios nuostatos dėl žaidėjų rizikos kontrolės. Įstatymas nustato, jog lošimų organizatoriai turi sudaryti sąlygas (įskaitant technines) žaidėjams kontroliuoti savo žaidimą – nustatyti žaidimo sumų limitus, kuriuos viršijus būtų neleista toliau lošti ir pan.

Aukščiau aptartas įstatymas nustato gana griežtus azartinių lošimų reklamos ribojimus. Įstatymo 29–31 straipsniai apibrėžia, jog draudžiama reklamuoti daugelį azartinių lošimų (kortų žaidimus, ruletę, kauliukų žaidimus, žaidimų automatus). Leidžiama reklamuoti lažybas, reklamai taikant griežtus apribojimus:

- reklama negali būti orientuota į nepilnamečius;
- reklamoje negali būti kuriama iliuzija apie finansinę, socialinę sėkmę, fizinį patrauklumą;
- reklamoje negali būti kuriama iliuzija apie azartinį žaidimą kaip atsipalaidavimo formą ar konfliktų bei kitų asmeninių problemų sprendimo būdą;
- reklamoje negali būti pasisakoma apie lošimų ribojimo priemones, kaip apie neva negatyvų ir „laisvę suvaržantį“ dalyką;
- reklamoje negali būti teigiama, jog didesnės statymų sumos gali daryti teigiamą įtaką žaidimo rezultatui;
- reklama negali būti transliuojama audiovizualinėse žiniasklaidos priemonėse nuo 6 val. ryto iki 22 val. vakaro, išskyrus sporto varžybų transliacijas, jei lošimo organizatorius yra šių varžybų rėmėjas;
- reklama negali būti talpinama vaikų ir jaunimo leidiniuose bei žiniasklaidos priemonėse, ant bet kokių spaudos leidinių viršelių ir kt.

Azartinių lošimų reklamoje turi būti informuojama apie riziką, susijusią su lošimais bei nelegalių lošimų pasekmes.

Papildomai pažymėtina, jog yra taikomi fizinio atstumo reikalavimai lošimo salonams – ne mažiau nei 100 m nuo mokymo įstaigų, vaikų darželių, kulto pastatų bei ne mažiau kaip 50 m nuo kitų lošimo salonų.

Nyderlandai

Nyderlandų Lošimų priežiūros tarnybos duomenimis, šalies Vyriausybė deda nuolatinės pastangas, kad priklausomybės nuo azartinių lošimų neplistų, o gyventojai būtų tinkamai apsaugoti.

³⁹ Ustawa z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20092011540/U/D20091540Lj.pdf>

Gyventojams, turintiems priklausomybės nuo lošimų problemą yra prieinama visą parą veikianti nemokama pagalbos linija⁴⁰.

Nuo 2023 m. vidurio šalyje buvo stipriai sugriežtinta azartinių lošimų reklama. Naujieji sugriežtinimai iš esmės uždraudė azartinių lošimų reklamą audiovizualinėse žiniasklaidos priemonėse bei fizinę reklamą viešuosiuose lauko ir vidaus stenduose. Tikslinė reklama internete – socialiniuose tinkluose, tikslinės reklamos siuntimas adresatams el. paštu išlieka leidžiamas, taikant griežtą atsakingų institucijų priežiūrą, kad tokia reklama nepasiektų jaunesnių nei 24 metų amžiaus asmenų.

Papildomai numatomas pereinamasis laikotarpis esamoms rėmimo sutartims užbaigti. Numatoma, jog azartinių lošimų organizatoriai remiantys sporto varžybas, gali tai reklamuoti transliacijų metu iki 2024 m. liepos 1 d. Vėliau tokia reklama bus negalima. Išskirtinai pabrėžtina viena iš griežčiausių nuostatų, nurodanti, jog nuo 2025 m. liepos 1 d. azartinių lošimų organizatoriams bus uždrausta remti sporto renginius apskritai.

Tikimasi, jog įgyvendinami draudimai padidins pažeidžiamų visuomenės grupių (ypač, vaikų) apsaugą bei veiks kaip prevencinė priemonė. 2024 m. yra numatytas taikomų teisinio reguliavimo priemonių efektyvumo *ex post* įvertinimas⁴¹.

Kalbant apie lošimo sumų limitus, pažymėtina, jog lošėjai turi nustatyti mėnesio lošimų limitus, kurie internetiniuose lošimuose ribojami iki 350 eurų vieno lošimo organizatoriaus lošimams. Jei asmuo nori nustatyti didesnę limitą, lošimo organizatorius turi „tiesiogiai susisiekti“ su asmeniu ir pasikalbėti su juo apie lošimo rizikas. Šalyje taip pat vyksta politinės diskusijos dėl aukščiau minėtų sumų mažinimo bei dviejų reguliavimo režimų įvedimo. Asmenims nuo 18 metų būtų nustatyti mažesni lošimo limitai, asmenims nuo 24 metų – didesni. Kaip minėta, pastarosios nuostatos kol kas yra tik politinių diskusijų dalykas.

Prancūzija

Azartinių lošimų priežiūros tarnyba yra parengusi eilę rekomendacijų ir gairių, susijusių su azartinių lošimų reklama⁴². Gairėse nustatomi atsakingų komercinių pranešimų azartinių lošimų sektoriuje principai, reklamos intensyvumas ir kt. Vis dėlto, Tarnybos gairės ir rekomendacijos yra tik rekomendacinio pobūdžio ir nėra teisiškai įpareigojančios.

Vienas iš pastarojo meto teisiškai įpareigojančių sugriežtinimų – uždraudžiama lošimų reklamoje naudoti sportininkų atvaizdus. Taip pat ant įvairios sporto atributikos, skirtos vaikams (marškinėlių ir pan.), negali būti vaizduojami lošimų organizatorių logotipai.

Kalbant apie galimus apribojimus probleminiams lošėjams, pažymėtina, jog Azartinių lošimų priežiūros tarnyba siūlo lengvai prieinamą atsisakymo lošti paslaugą, t. y. supaprastintą užsiregistravimo į sąrašą procesą internetu⁴³. Asmuo gali pasirinktinai atsisakyti lošti vieno, kelių arba visų šalyje veikiančių lošimo organizatorių lošimuose.

Savanoriškas nusišalinimas nuo azartinių lošimų – tai griežtai asmeninė ir konfidenciali procedūra, siūloma lošėjams, norintiems apsisaugoti nuo rizikų, susijusių su pernelyg aktyviu lošimu (finansiniai sunkumai, psichologiniai sutrikimai, susiję su priklausomybe, izoliacija ir kt.). Su lošimo problemomis susidūrusio asmens teisiniai atstovai taip pat gali prašyti įregistruoti asmenį į tokį sąrašą.

Į tokį sąrašą įtraukti asmenys:

- neįleidžiami į kazino ar žaidimų klubus;

⁴⁰ Government of the Netherlands. Games of chance: rules and supervision: <https://www.government.nl/topics/games-of-chance/rules-for-games-of-chance>

⁴¹ Government of the Netherlands. Minister Weerwind bans untargeted advertising for online games of chance: <https://www.government.nl/latest/news/2023/04/19/minister-weerwind-bans-untargeted-advertising-for-online-games-of-chance>

⁴² L'Autorité nationale des jeux. Publicité pour les jeux d'argent et gratifications financières: <https://anj.fr/index.php/offre-de-jeu-et-march%C3%A9/publicite-de-jeux-dargent-et-de-hazard>

⁴³ L'Autorité nationale des jeux.. Joueurs: <https://anj.fr/index.php/joueurs>

- negali dalyvauti Tarnybos licencijuotose sporto lažybose, žirgų lenktynių lažybose ir internetinio pokerio vietose ir svetainėse;
- negali dalyvauti *La Française des Jeux* žaidimuose, internetu vykdomuose žaidimuose ar fiziniuose pardavimo vietose su žaidėjo paskyra.

Draudimas dalyvauti lošimuose galioja mažiausiai 3 metus. Pasibaigus šiam laikotarpiui, suinteresuotas asmuo bet kuriuo metu gali prašyti panaikinti draudimą.

Norintis savanoriškai atsisakyti lošti asmuo Tarnybai pateikia prašymą internetu arba raštu. Gavusi prašymą Tarnyba patikrina asmens tapatybę. Patvirtinus tapatybę per 5 dienas patvirtinama asmens registracija, o pareiškėjui išsiunčiamas pranešimas apie patvirtintą registraciją⁴⁴. Po 3 metų, jei asmuo mano, kad draudimo lošti nebereikia, jis gali internetu prašyti panaikinti draudimą (prašymą patvirtinus Tarnybai, asmuo gauna patvirtinimą, kad draudimas buvo panaikintas).

Kalbant apie lošimo sumų ribojimus, pažymėtina, jog asmuo turi teisę nustatyti savo lošimo sąskaitos depozito ribas, statymų ribas, maksimalų statymų skaičių ar žaidimo laiką.

Slovėnija

Slovėnijoje azartinius lošimus reguliuoja Lošimų įstatymas⁴⁵. Vadovaujantis šio įstatymo nuostatomis, azartinius lošimus internete (nuotolinius lošimus) gali vykdyti tik fiziškai įsisteigusios bendrovės (t.y., turinčios pagal teisės aktų reikalavimus įsteigtus fizinius lošimo namus). Azartinius lošimus organizuojančių bendrovių steigimas šalyje yra labai griežtas, kadangi įstatymas nustato azartinių lošimų organizavimo valstybinę monopoliją, o privatūs juridiniai asmenys azartinius lošimus šalyje gali organizuoti tik gavę iš Vyriausybės koncesijos teisę.

Atitinkamai ir azartinių lošimų reklamos teisę turi tik aukščiau minėtą koncesijos teisę turinčios bendrovės. Verslo įmonės, gavusios koncesiją organizuoti azartinius lošimus, privalo įspėti lošimų dalyvius apie rizikas, ypač galimą priklausomybę nuo azartinių lošimų, pateikti atsakingo lošimo instrukcijas ir informaciją apie tai, kur galima gauti pagalbą priklausomybės atveju (8 str.).

Žaidėjas gali rašytiniu pareiškimu prašyti azartinius žaidimus organizuojančios įmonės kad jam būtų uždrausta dalyvauti azartiniuose žaidimuose ne trumpiau kaip 6 mėnesius ir ne ilgiau kaip 3 metus. Savanoriško draudimo žaidėjas negali atšaukti visą numatytą laikotarpį. Asmuo turi būti įspėtas apie tokio savanoriško uždraudimo pasekmes. Priimdamas asmens pareiškimą savanoriškai uždrausti lošti, įmonės atstovas privalo patikrinti asmens tapatybę ir ne vėliau kaip kitą dieną apie pateiktą prašymą pranešti priežiūros institucijai, kuri apie tai išsiunčia pranešimą visoms šalyje veikiančioms azartinius lošimus organizuojančioms įmonėms. Priežiūros institucija tvarko asmenų savanoriškai atsisakiusių lošti registrą. Šios nuostatos taip pat taikomos ir internetiniams lošimams.

Azartinių lošimų reklamai taikomos bendrosios Reklamos kodekso nuostatos. Specialiosios nuostatos taikomos tiek, kiek tai yra susiję su prievole informuoti lošėjus apie azartinių lošimų riziką. Taip pat azartinių lošimų reklama negali sukurti iliuzijos apie asmens socialinio ir finansinio gyvenimo pagerinimą, pasipelnymo galimybę ir pan. Azartinių lošimų reklama negali būti taipinama vaikams ir paaugliams skirtose žiniasklaidos priemonėse.

Pažymėtina, jog įstatymų leidėjas įpareigoja lošimų organizatorius nustatyti galimybes lošėjams savanoriškai nustatyti savo statomų sumų ar lošimo laiko ribas. Vis dėlto, tokių ribų „lubos“ įstatymu nenustatomos.

Suomija

Suomijoje azartinius lošimus iš esmės reglamentuoja Loterijų įstatymas⁴⁶ ir keli kiti susiję teisės aktai. Įstatymas nustato, jog Suomijoje galioja valstybinis azartinių lošimų monopolis (11 str). Monopolio taisyklė galioja tiek fiziniams tiek nuotoliniams azartiniams lošimams. Azartinius lošimus

⁴⁴ *L'interdiction volontaire de jeux*: <https://www.anj.fr/ts/interdiction-de-jeux>

⁴⁵ *Zakon o igrach na srečo*: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO409>

⁴⁶ *Arpajaislaki*: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20011047>

vykdo įmonė, kurios savininkė yra valstybė. Taip pat galioja eilė apribojimų lošiantiems asmenims. Pavyzdžiui, visi lošiantys asmenys turi užsiregistruoti ir atidaryti lošimo sąskaitą. Lošėjas gali turėti tik vieną lošimo sąskaitą, kuri yra vardinė ir negali būti perleidžiama kitam asmeniui.

Kalbant apie lošimo sumų limitus, pažymėtina, jog čia galioja tiek savanoriškos (paties lošėjo nustatytos), tiek ir imperatyvios nuostatos. Visų pirma, pats lošėjas gali savanoriškai nusistatyti lošimo limitus (laiko ir lošiamų sumų prasme), mažesnius nei teisės aktais nustatyti pralošiamų sumų limitai. Antra, šalyje taip pat galioja privalomi pralošiamų sumų limitai. Asmuo gali pralošti iki 500 eurų per dieną, 2 000 eurų per mėnesį, 15 000 eurų per metus.

Įstatymo 14 str. nustato reikalavimus azartinių lošimų reklamai. Azartinių lošimų reklamoje draudžiama:

- idealizuoti lošimą, kaip pageidautiną socialinį elgesį;
- skatinti besaikį lošimą bei menkinti saikingą lošimą arba susilaikymą nuo lošimo;
- lošimą prilyginti kasdieniam vartojimo elgesiui;
- siūlyti su lošimu susijusias nuolaidas ar dovanas ir pan.

Azartinių lošimų reklama negali būti nukreipta į nepilnamečius asmenis. Į azartinių lošimų reklamą visada turi būti įtraukta informacija apie leistiną amžiaus ribą (18 metų) bei su lošimu susijusias rizikas.

Pagal Loterijų įstatymo 15 straipsnį, draudimas ar savanoriškas apribojimas lošti gali būti nustatytas laikinai arba neterminuotai. Laikinas draudimas ar apribojimas galioja ne trumpiau kaip 1 mėnesį ir ne ilgiau kaip 1 metus. Asmuo gali prašyti panaikinti laikiną draudimą ar apribojimą ne anksčiau kaip po metų nuo draudimo ar apribojimo taikymo pradžios. Neterminuotas draudimas arba apribojimas, nustatytas žaidėjo prašymu, panaikinamas praėjus trimis mėnesiams po to, kai pateikiamas prašymas panaikinti draudimą.

Lošimo automatų žaidėjai taip pat gali pasiekti „Panikos mygtuką“, leidžiantį blokuoti savo žaidimą lošimo automatais iki kitos dienos pabaigos.

Už lošimų priežiūrą atsakinga tarnyba⁴⁷ gali tvarkyti valstybinės lošimų bendrovės klientų asmens ir jų lošimų duomenis, jei tai būtina siekiant garantuoti lošimo dalyvių teisinę apsaugą, užkirsti kelią piktnaudžiavimui ir nusikaltimams, juos ištirti arba siekdama sumažinti finansinę, socialinę žalą, kurią sukelia lošimas (51 str.). Informaciją apie bendrovės klientus ir jų lošimus Tarnyba gali perduoti moksliniams tyrimams, jeigu informacijos gavėjas turi teisę šią informaciją tvarkyti pagal duomenų apsaugos teisės aktus (53 str.).

Socialinių reikalų ir sveikatos ministerija turi teisę nemokamai gauti iš Tarnybos, reikalingą dalyvavimo loterijose žalos stebėsenai, lošimų kenksmingumo tyrimams ir vertinimui, taip pat žalos prevencijos ir gydymo plėtrai.

Atskirai pažymėtina, jog pastaruoju metu šalies politikai diskutuoja dėl valstybinio azartinių lošimų monopolio panaikinimo ir perėjimo prie licencijavimo modelio⁴⁸.

Švedija

Azartinių lošimų įstatymas⁴⁹ nustato, jog lošimų veiklos organizavimui turi būti taikomi visuomenės aukšto sąmoningumo standartai, užtikrinant tinkamą vartotojų apsaugą, pažeidžiamų grupių apsaugą, pinigų plovimo prevenciją. Taip pat turi būti užtikrintas neigiamų lošimo pasekmių apribojimas.

Licencijuoti lošimų organizatoriai turi vesti lankytojų registrą. Taigi, yra draudžiama lošti anonimiškai. Lankytojų registre turi būti nurodyta informacija apie lankytojo vardą, pavardę, socialinio draudimo numerį ar kitą identifikavimo numerį ir pašto adresą. Jame taip pat turi būti lankytojo nuotrauka ir informacija apie apsilankymo laiką. Tik fiziniai asmenys, kurie nuolat gyvena

⁴⁷ Veikkaus: <https://www.veikkaus.fi/fi/yritys?lang=en>

⁴⁸ *Igaming Business - Finland to end gambling monopoly by 2026*: <https://igamingbusiness.com/legal-compliance/finland-end-gambling-monopoly-2026/>

⁴⁹ *Spellag (2018:1138)*: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfatningssamling/spellag-20181138_sfs-2018-1138/

Švedijoje, gali būti registruoti internetiniuose lošimuose. Internetiniuose lošimuose galima dalyvauti tik su lošimų organizatoriaus atidaryta sąskaita. Visos finansinės operacijos į lošimo sąskaitą ir iš jos turi būti užregistruotos.

Kazino lošti turi teisę ne jaunesni 20 metų amžiaus asmenys.

Vis dėlto, šalyje nėra nustatytų griežtų reikalavimų, susijusių su azartinių lošimų reklamos ribojimu. Galioja bendra taisyklė, jog yra draudžiama reklamuoti nelegalius žaidimus, kuriuos siūlo nelicencijuoti operatoriai. Azartinių lošimų reklama taip pat negali būti nukreipta į nepilnamečius asmenis, o tiesioginės rinkodaros adresatais negali būti savanoriškai žaisti atsisakę asmenys. Reklamoje turi būti aiškiai nurodytas amžiaus limitas nuo kurio yra leidžiama žaisti. Reklamoje, naudojamoje lošimų organizavimo vietose, turi būti pateikta ir informacija apie galimybę kreiptis pagalbos dėl priklausomybės nuo lošimų.

Žaidimų organizatoriai, kurie remia sporto varžybas ar kitus renginius, negali naudoti savo reklamos ar atributikos (logotipų), jei renginys yra skirtas nepilnamečiams asmenims.

Papildomai paminėtina, jog neleidžiama specialiai kurti ar programuoti žaidimų taip, kad žaidėjas susidarytų įspūdį, jog yra arti laimėjimo, kai taip nėra. Licencijos turėtojas negali teikti nemokamų žaidimų, bandomųjų žaidimų ir panašių žaidimų, kurių atsitiktinis rezultatas skiriasi nuo atitinkamų žaidimų su statymais. Žaisdamas internete žaidėjas turi nurodyti maksimalią savo statymų ribą toje žaidimo sesijoje.

Kalbant apie lošimą skolintomis lėšomis, pažymėtina, jog licencijos turėtojui arba lošimo agentui neleidžiama siūlyti ar duoti kreditų žaidėjams.

Registruoti žaidėjai turi galimybę tam tikram laikui arba neribotam laikui atsisakyti lošimo. Atsisakymas lošti neribotą laiką negali būti atšauktas, kol nepraeis bent 12 mėnesių (14 skirsnio 11 str.).

Licencijos turėtojas, teikiantis kazino žaidimus internetu, internetinį bingo ir kompiuterinius lošimo automatams, savo svetainėje taip pat turi suteikti žaidėjams galimybę nedelsiant 24 valandoms pašalinti save iš tokio lošimo („Panikos mygtukas“).

Žaidėjas turi turėti galimybę, pranešęs lošimų institucijai, atsisakyti lošti visus registruotus lošimus. Atsisakymas galioja visiems licencijuotiems lošimams tam tikrą laikotarpį arba neribotą laiką. Azartinių lošimų tarnyba tvarko lošti atsisakusių asmenų registrą (14 skirsnio 12 str.).

Švedijos lošimų tarnyba tvarko registrą *Spelpaus.se*, kuriame galima registruoti prašymą atsisakyti lošti visus bendrovių registruotus azartinius lošimus. Atsisakymas lošti taikomas tokiems lošimams:

- internetiniams kazino ir internetiniams lošimo automatams,
- lažyboms internetu,
- bingo lošimui internetu,
- loterijoms internetu,
- žetonų lošimo automatams (vadinamiesiems *Vegas*),
- kazino *Cosmopol*,
- lošimui per lošimų agentus parduotuvėse ir hipodromuose (ir panašiai)⁵⁰.

Spelpaus.se svetainėje pateikiama anketa⁵¹, kurioje asmuo nurodo laikotarpį, kuriuo jis savanoriškai atsisako azartinių lošimų. Anketoje pateikiami keturi atsisakymo lošti laikotarpio pasirinkimai: 1, 3 arba 6 mėnesiai, arba iki kito pranešimo (mažiausiai 12 mėnesių). Savanoriškas atsisakymas lošti naudojant *Spelpaus.se* negali būti atšauktas arba baigtas anksčiau nei pasirinkta data. Pateikiamoje anketoje pabrėžiama, kad savanoriškas atsisakymas lošti apima visus lošimus internete, lošimų automatais, lenktynių trasose, kazino ir kt., o asmuo privalo patvirtinti, kad nori savanoriškai atsisakyti dalyvauti visuose lošimuose, kuriuose dalyvauja visos azartinių lošimų bendrovės, turinčios licenciją Švedijoje. Prašymas patvirtinamas pateikus asmens tapatybės duomenis (ID) elektroninės bankininkystės ar kitais svetainėje nurodytais būdais.

Atkreiptinas dėmesys, kad asmuo gali pratęsti atsisakymo lošti laikotarpį – tai jis gali padaryti bet kuriuo galiojančio atsisakymo lošti laikotarpio metu. Naujas laikotarpis pridedamas pasibaigus

⁵⁰ *Self-exclusion covers all gambling companies:* <https://spelpaus.se/en/how-it-works/>

⁵¹ *SPELPAUS.SE:* <https://spelpaus.se/en>

jau galiojančiam draudimo laikotarpiui. Jei pasirinktas atsisakymo lošti laikotarpio pratęsimas, jis negali būti atšauktas.

Kalbant apie lošimo sumų limitus pažymėtina, jog tam tikri apribojimai ir rūpestingumo pareiga azartinių žaidimų organizatoriams yra nustatyti Vyriausybės potvarkyje dėl Azartinių lošimų įstatymo įgyvendinimo⁵². Potvarkyje nurodoma, kad internetinių lošimų organizatorius, prisijungęs žaidėjui, turi pasiūlyti savanoriškai nustatyti dienos lošimo sumos ir (arba) laiko limitą. Šį limitą asmuo gali koreguoti. Limito sumažinimas įsigalioja iš karto, tačiau limito padidinimas įsigalioja tik po 72 val. Asmeniui nurodžius didesnę limitą nei 10 000 Švedijos kronų, žaidimo organizatorius turi susisiekti su žaidėju, kad įvykdytų savo rūpestingumo pareigą ir informuotų asmenį apie rizikas, susijusias su lošimu didelėmis sumomis.

Vokietija

Pagal Vokietijos teisinę sistemą, azartinių lošimų teisinio reguliavimo sritis patenka į atskirų federacinių žemių kompetenciją. Tam, kad būtų išlaikytas vienodas reguliavimas su pagrindinėmis nuostatomis bei ribojimais, visos 16 federacinių žemių yra pasirašiusios bendrą susitarimą dėl reguliavimo suvienodinimo⁵³. Taigi, šios taisyklės nustato bendrus reglamentavimo principus ir ribojimus. Šio susitarimo pagrindu tik 2021 m. Vokietijoje buvo legalizuoti internetiniai azartiniai lošimai (anksčiau jie buvo leidžiami tik kai kuriose atskirose federacinėse žemėse). Kadangi azartiniai lošimai yra licencijuojama veikla, reklamuojami gali būti tik legalūs azartiniai lošimai.

Kalbant apie lošimo sumų ribas, pažymėtina, jog internetiniuose lošimo namuose lošiantiems asmenims yra taikomas statomų sumų ribojimas – ne daugiau kaip 1 000 eurų per mėnesį. Asmuo gali savanoriškai nustatyti ir individualų savo limitą, mažesnę, nei leistinas maksimalus limitas. Internetinių lošimų organizatoriai taip pat turi sudaryti technines sąlygas asmenims savanoriškai apriboti savo galimybę lošti. Kita vertus, atskira tvarka asmuo gali prašyti nustatyti ir didesnę limitą. Atskirai pažymėtina, jog internetiniuose lošimuose taip pat yra taikomos duomenų analizės technologijos, kurios padeda identifikuoti „ankstyvus priklausomybės nuo lošimo signalus“.

Internetiniuose lošimo automatuose nustatyta maksimali 1 euro vertė vienam „sukimui“, o tarp „sukimų“ turi būti nustatyta ne mažesnė nei 5 sekundžių pauzė.

Kalbant apie azartinių lošimų reklamą, pažymėtina, jog yra draudžiama audiovizualinėse žiniasklaidos priemonėse reklamuoti azartinius lošimus nuo 6 val. ryto iki 21 val. vakaro, įskaitant interneto portalus ir socialines platformas. Minėta, jog, kadangi azartiniai lošimai bei lažybos yra licencijuojama veikla, reklamuojami gali būti tik legalūs azartiniai lošimai bei lažybos.

Visais kitais atvejais azartinių lošimų reklamai taikomos bendrosios taisyklės, kurios yra panašios ir daugelyje kitų aptariamų valstybių:

- reklama negali būti klaidinanti;
- reklama negali būti nukreipta į nepilnamečius asmenis;
- reklama negali sukurti iliuzijos, kad lošimai gali pagerinti asmens finansinę ar socialinę padėtį;
- draudžiama reklamoje siūlyti akcijas ar nuolaidas, daryti psichologinį spaudimą laiko prasme – t.y., skatinti pasinaudoti tam tikrą laiko tarpą galiojančiu pasiūlymu;
- internetinių lošimų organizatorius negali vartoti reklamoje sąvokos „kazino“, kai jis siūlo tik internetinių lošimų automatų ar internetinio pokerio žaidimus ir pan.

Atskirai pažymėtina, jog Vokietijoje yra eilė nevyriausybinio ir valstybinio pagrindu veikiančių organizacijų, teikiančių pagalbą asmenims, susiduriantiems su priklausomybe nuo azartinių lošimų⁵⁴. Be kita ko, jau minėta, kad bendro federacinių žemių susitarimo pagrindu,

⁵² *Spelförordning (2018:1475)*: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/spelforordning-20181475_sfs-2018-1475/#K10

⁵³ *Erlaubnis-fähiges Glücksspiel GlüStV 2021*: <https://www.gluecksspiel-behoerde.de/de/erlaubnisfaehigesgluecksspiel/ueberblick>

⁵⁴ *Beratungs- und Hilfsangebote. Spielerschutzmaßnahmen aus dem GlüStV 2021*: <https://www.gluecksspiel-behoerde.de/de/praeventionspielerschutz/beratungs-und-hilfsangebote>

azartinių lošimų organizatoriai buvo įpareigoti suteikti technines sąlygas asmenims savanoriškai atsisakyti lošti azartinius lošimus tiek internete, tiek gyvai. Prašymas teikiamas lošimo organizatoriui (gyvai, arba lošiant internetu). Pateiktas ir užregistruotas prašymas uždraudžia lošti visose legaliose Vokietijoje veikiančiose fizinėse ir internetinėse lošimo vietose. Trumpiausias savanoriško atsisakymo laikotarpis – 3 mėnesiai. Asmeniui nenurodžius laikotarpio – nustatomas automatinis 1 metų laikotarpis. Pasibaigus šiam laikotarpiui asmuo automatiškai neįgyja teisės vėl lošti, o privalo aktyviais veiksmais kreiptis į atsakingą tarnybą dėl draudimo lošti panaikinimo. Prašymą gali pateikti ir kitas asmuo (šėimos narys ir pan.), tačiau tokiu atveju jis turi pateikti rašytinius įrodymus, kad asmuo, dėl kurio kreipiamasi, turi problemų dėl priklausomybės nuo lošimų. Kito asmens prašymu uždrausti lošti galima 1 metų laikotarpiui.

Lošėjai taip pat turi galimybę pasinaudoti „Panikos mygtuku“ ir uždrausti sau lošti internetinėse platformose 24 val. laikotarpiui⁵⁵.

Papildomai pažymėtina, jog atskirose federacinėse žemėse galioja tam tikri fizinio atstumo nuo lošimo įstaigų ribojimai. Pavyzdžiui Berlyne, fizinės lošimo įstaigos negali būti įrengiamos arčiau nei 200 m nuo mokyklų. Tarp atskirų fizinių lošimo įstaigų turi būti ne mažesnis kaip 2 km atstumas.

Parengė

Informacijos ir komunikacijos departamento

Tyrimų skyriaus patarėjas dr. Tomas Lavišius

Tel. (8 5) 209 6181, el. p. tomas.lavisius@lrs.lt

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija. Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą.

Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.

© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2024

⁵⁵ *Spielersperr*: Wie kann ich mich für Online-Glücksspiel sperren lassen?: <https://www.evz.de/einkaufen-internet/online-einkauf/online-gluecksspiel/spielersperr-online-gluecksspiel.html#c10097>